

Raadsvoorstel

Raadsvergadering: 09-03-21
Agendapunt:
Kenmerk: ADV/21 - 15221
Zaaknr: Z36879
Datum voorstel: 25-01-21
Portefeuillehouder: Wethouder mr. A. Mussche
Informant: S. de Groot

Onderwerp: Eikenprocessierups

Voorstel

1. Kennis te nemen van de ernst van de situatie rondom de EPR en de mogelijke opties;
2. Te kiezen voor optie 3 en hiervoor eenmalig € 100.000 beschikbaar te stellen in 2021;
3. De kosten voor optie 3 voor € 15.000 te dekken uit het bestaande budget van ziekten en plagen 2021 en € 85.000 te dekken uit de algemene reserve en eenmalig toe te voegen aan het budget ziekten en plagen door middel van een incidentele begrotingswijziging.

Inleiding

Sinds 2006 is landelijk sprake van een toenemende overlast van de eikenprocessierups (hierna EPR). Het gaat dan om de giftige brandharen van de EPR, die voor mens en dier gevaarlijk kunnen zijn en voor irritatie zorgen (jeuk of branderige pijn) of zelfs een allergische reactie. De snelle opmars van de EPR heeft veel gemeentes overvallen. Door gebrek aan bestrijdingscapaciteit en -middelen wordt ad hoc op klachten gereageerd. Financiering moet gedekt worden uit budgetten voor onderhoud van openbaar groen, terwijl het om een probleem betreffende de volksgezondheid gaat.

In gemeente Staphorst staan ca. 15.000 eiken (ongeveer de helft van het totaal aantal bomen) en is ieder jaar sprake van meer overlast. In 2019 was de plaagdruk al drie keer zoveel als in 2018. In 2020 is er vooral reactief gehandeld op basis van meldingen en ad-hoc door een aannemer bestreden. Omdat toen niet alles kon worden verwijderd, lopen we nu achter de feiten aan. De situatie is dus zorgelijk. Uitroeiing van de soort lijkt niet mogelijk. Doel is dan ook om de overlast en de kosten beheersbaar te maken. Huidig budget voor ziekten en plagen is € 30.000 en is ook bedoeld voor andere ziekten en plagen; dit is zeer ontoereikend.

Omdat er nu onvoldoende middelen en mankracht zijn gereserveerd in de begroting, leggen wij het bestuur de volgende opties voor dit jaar voor:

1. Niets doen: huidig budget is € 30.000 en hierbij accepteren we de hoeveelheid klachten (incl. capaciteit voor het afhandelen) en gezondheidsrisico's van onze inwoners. We aanvaarden een situatie die steeds meer zal verergeren. Dit lijkt geen reële optie.
2. Huidige aanpak voortzetten: we bestrijden enkele wegen curatief door het wegzuigen van nesten (uit ervaring voorgaande jaren) en doen de rest reactief op basis van meldingen. De kosten hiervoor zijn ca. € 60.000 en we accepteren hierbij de irritaties en klachten van bewoners (als signaal), besteden veel tijd aan het afhandelen van meldingen en aanvaarden het feit dat we de plaag niet echt onder controle krijgen.

3. We proberen de plaag zo goed mogelijk onder controle te krijgen door een nulmeting, een goed registratiesysteem en een bestrijding (zowel preventief als curatief) van de meeste overlast gevende situaties. Hiervoor is ca. € 100.000 nodig en hiermee voorkomen we zoveel mogelijk klachten en gezondheidsrisico's.
4. Optimale optie is die voortkomt uit het provinciale PVA: waarin naast bovenstaande ook monitoring wordt gedaan, een interne coördinator wordt aangewezen, een beheerplan wordt gemaakt en een jaarlijkse evaluatie wordt gehouden. Dit is een intensieve aanpak waarbij we vooraf actief zoeken naar nesten, een eenmalige grondige opschoonactie wordt gehouden, maar ook vallen en natuurlijke vijanden worden ingezet. Inschatting van de kosten is 150.000,-

Wat is het advies?

Optie 3: Zo goed mogelijk onder controle krijgen.

Deze problematiek vraagt om een zorgvuldige aanpak en duidelijkheid: waar bestrijden we wel en hoe, waar niet en hoe communiceren we met onze inwoners? Op basis van de meldingen van afgelopen jaren kunnen we op tekening aangeven waar de prioriteiten liggen. Dit doen we op basis van plaagdruk in combinatie met druk bezochte plekken/routes. Daarnaast is het van belang om nesten in aantal en plaats goed te registreren; we zorgen voor een (interactief) registratiesysteem waarin bewoners kunnen zien wat er met welke bomen wordt/is gedaan (vb. Zwolle) en bij voorkeur ook hun melding kunnen doen. Verder combineren we een preventieve aanpak (nematoden en bacteriën) op plekken waar de overlast het grootst is, met een curatieve aanpak (wegzuigen).

Biodiversiteit

Naast bovenstaande optie willen we ook aanpassingen aan de inrichting van het buitengebied: het voorkomen en doorbreken van de monoculturen aan eikenbomen, streven naar meer biodiversiteit en een gevarieerde onderbegroeiing bij eikenbomen en bloemrijke bermen. Dit sluit aan op de motie 'stop de eikenprocessierups'. Dit passen we nu al standaard toe in de planvorming bij herinrichtingsprojecten zoals de Lankhorsterweg (bloemenmengsel) en de Kanlaan waarin verschillende boomsoorten zijn toegepast en het wegen- en bermenbeheerplan.

Benadrukt moet worden dat dit een lange termijnoplossing is, waardoor de bestrijdingskosten uiteindelijk kunnen afnemen. Dit is geen oplossing om de grote overlast op korte termijn te beperken.

Argumenten

1.1 De EPR kan gevaar opleveren voor de volksgezondheid

Bij overlast gaat het om de giftige brandharen van de EPR, die voor mens en dier gevaarlijk kunnen zijn en voor irritatie zorgen (jeuk of branderige pijn) of zelfs een allergische reactie. De kans op blootstelling aan brandharen is het grootst van half mei tot begin juli, wanneer de rupsen grote spinselnesten vormen van vervellingshuidjes, brandharen en uitwerpselen.

2.1 Sluit redelijk aan bij Provinciale Plan van Aanpak

Er is met Provincie en een aantal gemeenten een Plan van Aanpak gemaakt, die gemeentes handvaten geeft om een eigen lokaal plan van aanpak of beheerplan te maken. Belangrijke aspecten hierin zijn onder meer een intensieve bestrijding, een monitoringsprogramma, voldoende budget, afstemming met andere organisaties en verbetering van de voorlichting en communicatie naar bewoners. Voorliggend voorstel sluit hier redelijk op aan.

2.2 Aanpak staat goed in verhouding tot omringende gemeenten

Hoewel iedere gemeente haar eigen keus maakt, komt de voorgestelde aanpak en kosten aardig overeen met de meeste omringende gemeenten. Zij passen zowel een preventieve als een curatieve aanpak toe en sommigen hebben goede ervaringen met een interactief registratiesysteem.

2.3 Overlast onder controle krijgen

Met dit budget en deze aanpak verwachten we de overlast onder controle te krijgen, hoewel de overlast niet helemaal verdwijnt. Uiteraard moeten we ieder jaar evalueren en wellicht de aanpak op onderdelen aanpassen. Hierin blijven we informatie uitwisselen met buurgemeenten en zijn we een lerende organisatie.

2.4 Registratiesysteem helpt bij efficiënt bestrijden én communicatie

Een goed registratiesysteem helpt bij het inplannen van bestrijdingsmethoden, maar ook bij een duidelijke en up to date communicatie voor zowel bewoners als de aannemer. Het is een interactief systeem waarbij de aannemer ziet wat hij moet doen en kan aangeven wat hij heeft gedaan. En een kaart waar inwoners op kunnen zien welke boom is behandeld, en waarop ze ook hun melding op de kaart kunnen aangeven. Dit en een heldere vroegtijdige communicatie kan heel veel meldingen en klachten voorkomen en afvangen.

2.5 Budget ziekten en plagen niet toereikend

Het huidige budget ziekten en plagen van € 30.000 is ontoereikend; ongeveer de helft hiervan, € 15.000 wordt besteed aan de bestrijding van ziekten en plagen die niet direct gerelateerd zijn aan de eikenprocessierups.

3.1 Deel van het budget ziekten en plagen gebruiken

Ongeveer € 15.000 van het budget ziekten en plagen gebruiken we als dekking voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Voor het overige deel van € 85.000 is geen dekking en moeten we aanspraak maken op de algemene reserve. Zie verder onder Financiën.

Kanttekeningen

Als we niets doen neemt de overlast in de toekomst enorm toe, mede vanwege het veranderen van het klimaat. Meer overlast maakt de kans op gezondheidsklachten groter dus er is een noodzaak tot handelen. De plaagdruk groeit en er ontstaan grondnesten en meerdere generaties rupsen in bomen. Het aantal meldingen was vorig jaar soms al extreem; dit zal toenemen en deze moeten allen beantwoord worden, met een negatieve boodschap.

Keuze en effect

Het is moeilijk in te schatten hoe de EPR zich ontwikkelt. Dit is afhankelijk van het klimaat, hoe goed de bestrijding gaat, hoe snel maatregelen voor biodiversiteit kunnen worden genomen en effect hebben. Het is daarom goed om een evaluatie te houden.

Dit jaar is een jaar van ervaring opdoen met nieuwe methoden. Omdat het probleem structureel is, komen we in de zomernota met een voorstel om structureel middelen op te nemen.

Beleid- en regelgeving

Wanneer er sprake is van overlast van de eikenprocessierupsen, is de beheerder verantwoordelijk voor de aanpak van de overlast en voor het eventueel waarschuwen van het publiek. Bestrijding is geen verplichting; de gemeente heeft een zorgplicht.

Op basis van de Wet Natuurbescherming moet bij de bestrijding van EPR rekening worden gehouden met de aanwezigheid van de beschermde vlindersoorten. Daar mag geen chemische bestrijding toegepast worden.

Om te komen tot een betere coördinatie en optimalisatie bij de bestrijding van de EPR in de gehele provincie is er met Provincie en een aantal gemeenten een Plan van Aanpak gemaakt, die gemeentes handvaten geeft om een eigen lokaal plan van aanpak of beheerplan te maken.

Financiën, Belastingen, risico's en beheersmaatregelen

In de begroting 2021 en meerjarenbegroting 2022-2024 is € 30.000 structureel budget opgenomen voor "bestrijding ziekten en plagen". De helft hiervan wordt naar verwachting besteed aan de bestrijding van ziekten en plagen die niet direct gerelateerd zijn aan de eikenprocessierups. Hierdoor resteert momenteel € 15.000 dekking voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Binnen het taakveld openbaar groen en recreatie is momenteel geen ruimte in andere budgetten. Hierdoor is er onvoldoende dekking voor optie 3, het structurele tekort voor optie 3 bedraagt hierdoor: € 85.000.

Om voor 2021 tijdig in te spelen op de gevaren voor de volksgezond, zoals genoemd in argument 1.1 wordt voorgesteld om incidenteel € 85.000 beschikbaar te stellen uit de algemene reserve. De structurele, meerjarige effecten zullen worden meegenomen in de zomernota, zodat u een integrale afgewogen keuze kunt maken voor de komende jaren.

Wanneer u besluit om in te stemmen met optie 3 dan heeft dit consequenties voor het begrotingssaldo 2021. Het begrotingssaldo zal hierdoor verslechteren met € 85.000 en gedekt worden uit de algemene reserve. Het vastgestelde begrotingssaldo voor 2021 is € 572.000 euro negatief en zal hierdoor verder afnemen naar € 657.000 negatief. Hiermee wordt er niet voldaan aan het beleid om de beschikbare reservepositie niet verder te laten verslechteren.

Uitvoering

Als uw gemeenteraad positief besluit, zetten we daarna de uitvoering zo snel mogelijk in gang; de eerste preventieve behandelingen moeten (afhankelijk van het weer) al in april uitgevoerd worden.

Communicatie

Welke optie ook gekozen wordt, een tijdige en goede communicatie en voorlichting richting bewoners is essentieel. Duidelijke informatie in krant, op website en sociale media. Wat kunnen bewoners van ons verwachten, wanneer kunnen ze melden en hoe? Hoe te handelen bij irritaties of gezondheidsklachten. Het is verstandig hier een goed communicatieplan voor te maken. Verwachtingsmanagement is hierbij van belang; we laten ook weten wat we niet doen. Een voorbeeld hiervan is het markeren van bomen met EPR-lint: dat is niet zinvol omdat iedere eik dan gemarkeerd moet worden. Benodigde informatie moet bij het omgevingsloket voorhanden zijn, zodat daar de meeste meldingen en vragen kunnen worden afgevangen en niet onnodig bij de vak deskundige terechtkomen. Op deze manier kunnen inwoners direct geholpen worden.

Digitaal bijgevoegd / ter inzage liggende stukken

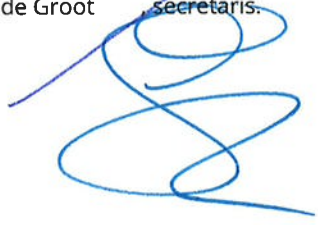
- Plan van aanpak 2021

Burgemeester en wethouders van Staphorst,

G.J. Kok MDR

Burgemeester.

M. Kragting-de Groot

Secretaris.